

บทที่ 2

แนวคิดของกฎหมายล้มละลายสำหรับบุคคลธรรมดา

แนวคิดของกฎหมายล้มละลายเกิดขึ้นมาตั้งแต่ยุคโรมันและมีการเปลี่ยนแปลงแนวคิดของหลักการล้มละลายไปตามสภาวะของสังคมในแต่ละยุคแต่ละสมัย ในเบื้องต้นแนวคิดของกฎหมายล้มละลายมีวัตถุประสงค์เพื่อให้บรรดาเจ้าหนี้ทั้งหลายได้รับชำระหนี้คืนจากทรัพย์สินของลูกหนี้อย่างเท่าเทียมกัน และมีการปลดปล่อยหนี้ให้แก่ลูกหนี้เพื่อให้โอกาสลูกหนี้ได้เริ่มต้นใหม่ทางการเงิน (Fresh Start) ประกอบกับหลักคุณธรรมความเมตตาที่ซ่อนอยู่เบื้องหลังแนวคิดนี้เพื่อให้โอกาสลูกหนี้ได้แก้ไขสถานะทางการเงิน และไม่ให้ลูกหนี้ต้องถูกจำกัดออกจากสังคมด้วยผลร้ายจากการตกเป็นบุคคลล้มละลายที่จะถูกกีดกันให้ออกจากการเป็นสมาชิกของสังคมตลอดไป¹ หากพิจารณาถึงแนวคิดของกฎหมายล้มละลายสำหรับบุคคลธรรมดาจะเห็นว่าบุคคลที่ประกอบธุรกิจทางการค้าในลักษณะของพ่อค้าและบุคคลที่ประกอบอาชีพโดยอาศัยความชำนาญของตนเองมีโอกาสประสบปัญหาทางการเงินได้ตลอดเวลา ซึ่งแนวคิดของกฎหมายล้มละลายในระยะเริ่มต้นต้องการให้บุคคลดังกล่าวได้จัดการกับปัญหาทางการเงินโดยผ่านกระบวนการล้มละลายที่จะสามารถสะสางหนี้ทั้งหมดอย่างรวดเร็ว และชำระหนี้ในจำนวนที่ยังมีเหลืออยู่ให้กับเจ้าหนี้ทุกรายอย่างเท่าเทียมกันพร้อมกับตกเป็นบุคคลล้มละลายตามระยะเวลาที่กำหนดซึ่งเป็นมาตรการลงโทษลูกหนี้ที่มีหนี้ล้นพ้นตัวแล้วจึงสามารถเข้ามาเริ่มต้นประกอบธุรกิจหรืออาชีพในสังคมได้อีกครั้ง

สำหรับแนวคิดของกฎหมายล้มละลายในต่างประเทศ ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาที่มีความรู้ความสามารถโดยอาศัยความชำนาญในการประกอบอาชีพและที่ประกอบกิจการนั้นได้มีการเพิ่มมาตรการช่วยเหลือไม่ให้ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาต้องล้มละลาย ถือเป็นมาตรการในการจัดการหนี้ของลูกหนี้ก่อนการตกเป็นบุคคลล้มละลายโดยอาศัยความสุจริตของลูกหนี้และการก่อหนี้ที่มีเหตุผลอันสมควรก่อนเข้าสู่กระบวนการล้มละลาย เพื่อให้เกิดความชอบธรรมต่อทั้งเจ้าหนี้และลูกหนี้ตามหลักของความรับผิดชอบชำระหนี้ที่ลูกหนี้ได้ก่อหนี้ขึ้นมาแล้วต้องชำระหนี้คืนเจ้าหนี้ให้ครบถ้วน เพื่อให้เจ้าหนี้ทั้งหลายยอมรับที่จะเข้ามาช่วยเหลือและสนับสนุนการชำระหนี้คืนของ

¹ชัยณรงค์ เหลืองวิลัย, "มาตรการฟื้นฟูลูกหนี้ที่มีกิจการขนาดเล็กภายใต้กฎหมายล้มละลาย," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542), หน้า 8.

ลูกหนี้ตามมาตราการในการช่วยเหลือไม่ให้ลูกหนี้ต้องล้มละลายอย่างแท้จริง เพราะบุคคลธรรมดา มีความแตกต่างจากนิติบุคคลที่ตกเป็นบุคคลล้มละลายซึ่งในต่างประเทศลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาต้องกลับสู่สังคมต่อไปยังต้องประกอบกิจการและอาชีพของตน การก่อกำหนดหนี้ที่ไม่ต้องชำระหนี้เต็มจำนวนจากการเข้าสู่มาตรการช่วยเหลือของกฎหมายล้มละลายจะทำให้ลูกหนี้ขาดความเชื่อถือทางการเงินซึ่งถือเป็นปัญหาทางสังคมที่ไม่ใช่เหตุผลทางธุรกิจเท่านั้นแต่ยังส่งผลถึงความสัมพันธ์ทางสังคมด้วย จากแนวคิดที่จะช่วยเหลือลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาไม่ให้ต้องล้มละลายนั้น สำหรับตัวลูกหนี้ต้องมีความตั้งใจที่จะชำระหนี้ตามความสามารถที่มีอยู่อย่างแท้จริง และแสดงให้เห็นเจ้าหนี้ได้ทราบถึงสภาพทางการเงินอย่างถูกต้องเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้เกิดประโยชน์ทั้งลูกหนี้และเจ้าหนี้อย่างเท่าเทียมกัน คือเจ้าหนี้ไม่อาจบังคับชำระหนี้เอากับทรัพย์สินของลูกหนี้ได้ทันทีแต่จะได้รับการชำระหนี้ที่มากขึ้นกว่ากระบวนการล้มละลายหรือเต็มตามจำนวนหนี้กับลูกหนี้ไม่ต้องตกเป็นบุคคลล้มละลายและยังคงรักษาทรัพย์สินบางส่วนที่จำเป็นได้ต่อไปทั้งยังดำรงอยู่ในสังคมอย่างต่อเนื่องเพื่อประกอบกิจการหรืออาชีพที่มีอยู่เพื่อนำเงินจากรายได้ในอนาคตที่แน่นอนมาชำระหนี้คืนเจ้าหนี้ตามมาตราการทางกฎหมายล้มละลาย

กฎหมายล้มละลายถือเป็นกฎหมายมหาชนที่ใช้บังคับกับสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่มีหนี้สินส่วนตัวให้ต้องได้รับการลงโทษถูกขับออกจากสังคมในช่วงระยะเวลาหนึ่ง เพื่อให้ลูกหนี้ดังกล่าวได้รับรู้ถึงความผิดพลาดทางการเงินที่เกิดขึ้น เพื่อต่อไปเมื่อเข้าสู่สังคมแล้วจะไม่ทำให้เกิดปัญหาทางการเงินอีกซึ่งจะมีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศตามมาด้วย การเสนอแนวคิดที่จะช่วยเหลือลูกหนี้ที่ต้องตกเป็นบุคคลล้มละลายมีอยู่หลายมาตรการตามกฎหมายล้มละลายทั้งก่อนและหลังกระบวนการล้มละลาย เพียงแต่แนวคิดที่จะให้ทั้งลูกหนี้และเจ้าหนี้ได้รับประโยชน์สูงสุดในการเข้าสู่กระบวนการล้มละลายแต่เพียงอย่างเดียวไม่อาจทำได้อย่างแท้จริงจึงต้องหาแนวทางที่เหมาะสมที่จะช่วยเหลือลูกหนี้ไม่ให้ตกเป็นบุคคลล้มละลายตามสภาพและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป โดยการเพิ่มศักยภาพของลูกหนี้ให้มีมากขึ้นและให้ผลประโยชน์ที่ลูกหนี้จะได้รับให้มากขึ้นเพื่อให้ลูกหนี้ดังกล่าวสมัครใจที่จะเข้ามาดำเนินการตามมาตรการช่วยเหลือลูกหนี้ก่อนตกเป็นบุคคลล้มละลาย ดังนั้นการที่จะหาวิธีการที่เหมาะสมในช่วยเหลือลูกหนี้จำเป็นที่จะต้องเข้าใจแนวคิดของกฎหมายล้มละลายสำหรับบุคคลธรรมดาที่มีมาตั้งแต่แรกเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของเจ้าหนี้และลูกหนี้ที่มีมาในอดีต เกี่ยวกับการกำหนดหลักเกณฑ์ของกฎหมายล้มละลายที่เกิดขึ้นตั้งแต่ยุคโรมัน และหลักเกณฑ์ตามหลักกฎหมายล้มละลายประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา จนกระทั่งถึงแนวคิดของกฎหมายล้มละลายที่มีอยู่ในปัจจุบัน เพื่อมาประกอบกับการนำมาใช้กับกฎหมายล้มละลายของประเทศไทยอย่างถูกต้องมากที่สุด ซึ่งผู้เขียนจะพิจารณาเป็นลำดับ ดังนี้

2.1 แนวคิดของกฎหมายล้มละลายในยุคโรมัน

กฎหมายล้มละลายได้เริ่มเกิดขึ้นในยุคโรมัน ซึ่งในกฎหมายของประเทศอิตาลี เรียกว่า "banca rupta"² เกิดขึ้นจากยุคกลางโดยการค้าขายกันระหว่างรัฐต่างๆ ในยุโรป เนื่องจากในการติดต่อทางการค้าได้เกิดระบบการรับฝากเงินขึ้นโดยมีการตั้งหน่วยงานรับฝากเงินและเป็นการรับฝากเงินด้วยวิธีการลงบัญชีโดยไม่ต้องใช้เงินสดในการค้าขาย จนเกิดเหตุการณ์ที่บรรดาพ่อค้าที่รับฝากเงินนำเงินที่มีอยู่เป็นจำนวนมากหลบหนีไป ทำให้ผู้ฝากเงินที่อยู่ในฐานะเจ้าหนี้ได้รับความเสียหายเป็นจำนวนมาก³ ดังนั้นแนวคิดของกฎหมายล้มละลายเริ่มแรกในยุคโรมันจึงมีการนำเอารูปแบบของการล้มละลายของชนชาติยิวที่มีการปลดปล่อยลูกหนี้ให้หลุดพ้นจากหนี้สินในปีที่มีความสำคัญทางศาสนามาบัญญัติเป็นประมวลกฎหมายล้มละลายที่เรียกว่า (The Cassio Bonarum) แห่งสมัยจูเลียส ซีซาร์ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะมุ่งเน้นให้อำนาจเจ้าหนี้เรียกร้องบังคับชำระหนี้จากลูกหนี้ที่เป็นพ่อค้า (Merchants) เท่านั้น ซึ่งเป็นผลมาจากความคดโกงของลูกหนี้ดังกล่าว⁴ พร้อมกับมีการกำหนดโทษในลักษณะกึ่งกฎหมายอาญา รวมทั้งการกำหนดให้เจ้าหนี้จะต้องได้รับการชำระหนี้คืนเพื่อแบ่งกันระหว่างเจ้าหนี้ในลักษณะของหลักการรวมเจ้าหนี้ในคดี (Collective Debts) เนื่องด้วยมีบรรดาเจ้าหนี้จำนวนมากที่ได้รับความเสียหายและเจ้าหนี้ดังกล่าวก็เป็นผู้มีอิทธิพลสูงในยุคโรมันนั้นจึงต้องอาศัยความร่วมมือซึ่งกันและกันเพื่อให้เจ้าหนี้ทั้งหลายจะได้รับชำระหนี้คืนในสัดส่วนที่เท่าเทียมกัน

ประกอบกับการรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้มีโอกาสเป็นไปได้ยาก กฎหมายจึงมุ่งลงโทษลูกหนี้ที่มีหนี้สินล้นพ้นตัวทั้งบุคคลที่เป็นลูกหนี้เอง และยังรวมถึงผู้มีส่วนร่วมในการกระทำผิดที่อยู่ในประเทศด้วย เพื่อเป็นการป้องปรามไม่ให้ร่วมมือกระทำผิดอีกทางหนึ่งด้วย ดังนั้นแนวคิดกฎหมายล้มละลายในยุคแรกมุ่งให้มีการรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ให้ได้มากที่สุดและนำมาชำระหนี้คืนเจ้าหนี้ทั้งหมด และหากลูกหนี้คนใดถูกบังคับยึดทรัพย์สินทั้งหมดเพื่อชำระหนี้

²Jack, T.H., The Logic and Limits of Bankruptcy Law (U.S.A: Harvard University, 1986), p 7.

³อัจฉรา ประจันนวล, "ปัญหาความล่าช้าในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีล้มละลาย," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540), หน้า 12.

⁴วิชา มหาคุณ, กฎหมายล้มละลายฉบับสมบูรณ์, 6 (กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ, 2541), หน้า 5.

เจ้าหนี้ก็จะไม่มีทรัพย์สินใดเหลือเลย แม้แต่ทรัพย์สินซึ่งเป็นเครื่องมือในการประกอบอาชีพจนกว่าจะชำระหนี้หมดสิ้น ลูกหนี้เหล่านี้จึงเสมือนเป็นบุคคลที่ตายไปจากระบบเศรษฐกิจการค้า เพราะไม่อาจประกอบอาชีพหรือทำงานใดๆ ได้เลย จึงถือเสมือนว่า “ตายในทางแพ่ง” แล้ว

2.2 แนวคิดของกฎหมายล้มละลายในประเทศอังกฤษ

ประเทศอังกฤษได้มีการบัญญัติกฎหมายว่าด้วยการกระทำอันเป็นบุคคลล้มละลายในช่วงปีคริสต์ศักราช 1542 “Act Against Such Persons As Do Make Bankrupt” โดยกำหนดบังคับใช้เฉพาะลูกหนี้ที่เป็นพ่อค้า⁵ และเป็นการฟ้องคดีโดยไม่สมัครใจเพียงอย่างเดียว โดยกฎหมายฉบับนี้ได้บัญญัติลักษณะของการกระทำที่ถือว่าเป็นลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัวต้องตกเป็นบุคคลล้มละลาย ซึ่งถ้าลูกหนี้ที่เป็นพ่อค้าใดมีพฤติกรรมตามที่กฎหมายกำหนดบรรดาเจ้าหนี้ทั้งหลายมีสิทธิที่จะฟ้องคดีต่อ Lord Chancellor เพื่อตั้งคณะกรรมการให้มีอำนาจรวบรวมทรัพย์สินทั้งหมดของลูกหนี้และขายเพื่อนำเงินมาชำระหนี้คืนเจ้าหนี้ตามจำนวนภาระหนี้ของแต่ละคน และหากเจ้าหนี้รายใดไม่ได้รับชำระหนี้เต็มตามจำนวนแล้วก็ยังมีสิทธิเรียกร้องให้ชำระหนี้ในส่วนที่เหลือได้ตามกฎหมายอื่นที่ก่อสิทธิให้เจ้าหนี้สามารถทำได้ด้วย และฉบับต่อมาได้ออกใช้อีกครั้งในปีคริสต์ศักราช 1570 สมัยพระนางเจ้าอลิซาเบธที่ 1 ซึ่งกฎหมายทั้งสองฉบับไม่มีวัตถุประสงค์ที่จะปลดปล่อยหนี้สินให้แก่ลูกหนี้แต่เป็นการปกป้องเจ้าหนี้ทั้งหลาย ซึ่งลูกหนี้ที่เป็นพ่อค้ารายใดมีการปฏิบัติอันเข้าข่ายที่กฎหมายกำหนดไว้เจ้าหนี้ทั้งหลายมีสิทธิที่จะฟ้องคดีเพื่อรวบรวมทรัพย์สินทั้งหมดของลูกหนี้ดังกล่าวนำมาขายเพื่อชำระหนี้คืนบรรดาเจ้าหนี้ทั้งหลายต่อไป ซึ่งจะเป็นการบังคับยึดทรัพย์สินทั้งหมดของลูกหนี้จนไม่มีทรัพย์สินเหลืออยู่เลยจนทำให้ลูกหนี้ตกเป็นบุคคลล้มละลายและออกจากระบบเศรษฐกิจการค้าอย่างถาวร

กฎหมายล้มละลายในประเทศอังกฤษได้มีการเปลี่ยนแปลงแนวคิดอีกครั้งในปี คริสต์ศักราช 1705 ในรัชสมัยของพระนาง Anne เพราะโดยสภาพประเทศอังกฤษมีลักษณะเป็นเกาะบรรดาพ่อค้า นักการเงินการธนาคารต่างๆ ที่ติดต่อกับชายส่วนใหญ่เป็นคนชาติอังกฤษด้วยกันเอง จึงลดปัญหาในเรื่องการถ่ายเทภาระหนี้สินลงได้บ้าง และการลงโทษบรรดานักการค้าต่างๆ ด้วยการประหารชีวิตไปหมด ทำให้เป็นการเสียทรัพยากรบุคคล รัฐจึงควรมีมาตรการสำคัญคนเหล่านี้ยังมีประโยชน์ต่อระบบเศรษฐกิจการค้าอยู่ กฎหมายล้มละลายประเทศอังกฤษจึงได้บัญญัติให้มีการปลดหนี้ล้มละลายขึ้น (Discharge) โดยบทบัญญัติว่าด้วยการปลดหนี้ขึ้นได้กำหนดนโยบาย

⁵Thompsoh, J.H., *The Principles of Bankruptcy Law* (London: HFL, 1972), p. 1.

ให้เป็นมาตรการเพื่อตอบแทนการให้ความร่วมมือของลูกหนี้ที่ยอมเปิดเผยข้อมูลทั้งหมดที่ยอมสละทรัพย์สินของลูกหนี้เพื่อชำระหนี้เจ้าหนี้ และปฏิบัติตามที่กฎหมายล้มละลายกำหนดนอกจากนี้ ยังสร้างแรงจูงใจให้กับลูกหนี้เพิ่มขึ้นไปอีกด้วยการตอบแทนคืนให้ลูกหนี้ในอัตราร้อยละ 5 ของมูลค่าทรัพย์สิน⁶ ที่ลูกหนี้รวบรวมมาในคดีเพื่อประโยชน์ต่อเจ้าหนี้ ในทางตรงกันข้ามหากพ่อค้าที่เป็นลูกหนี้รายใดไม่ให้ความร่วมมือในการรวบรวมทรัพย์สินเพื่อชำระหนี้ในคดีอาจจะได้รับบทลงโทษอย่างรุนแรงถึงขั้นตัดสิทธิประหารชีวิต พิจารณาได้ว่ากฎหมายล้มละลายฉบับนี้ยังกำหนดหลักเกณฑ์ที่รุนแรงบังคับใช้เฉพาะลูกหนี้ที่เป็นพ่อค้ามากกว่าลูกหนี้ทั่วไปอยู่เช่นเดิม⁷

สังเกตได้ว่ากฎหมายล้มละลายในยุคนี้ได้เริ่มผ่อนคลายความรุนแรงบ้างพอสมควร เพราะได้บัญญัติว่าด้วยการปลดหนี้ล้มละลายให้แก่ลูกหนี้ ซึ่งจะให้ลูกหนี้ได้มีโอกาสหลุดพ้นจากภาระหนี้ทั้งหลายที่เกิดขึ้นก่อนถูกฟ้องล้มละลาย เมื่อเป็นกรณีที่ลูกหนี้ได้ให้ความร่วมมือในการรวบรวมทรัพย์สินของตนเพื่อชำระหนี้คืนเจ้าหนี้⁸ ทำให้ลูกหนี้ได้มีโอกาสเริ่มต้นใหม่ในทางการเงิน เพียงแต่แนวคิดนี้ยังมุ่งหวังเพื่อให้การรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้มีประสิทธิภาพมากขึ้นเท่านั้น เพราะเมื่อลูกหนี้ไม่ให้ความร่วมมือก็จะได้รับโทษอยู่ในขั้นรุนแรง แต่กฎหมายล้มละลายในยุคนี้ยังมีได้คำนึงถึงหลักมนุษยธรรม หรือสิทธิใดๆ หรือแม้กระทั่งการฟ้องคดีล้มละลายก็กำหนดสิทธิการฟ้องคดียังเป็นของเจ้าหนี้อยู่แต่เพียงฝ่ายเดียวเท่านั้น (Involuntary)

ซึ่งต่อมาในปีคริสต์ศักราช 1861 กฎหมายล้มละลายได้กำหนดหลักเกณฑ์เพิ่มเติมของการปลดหนี้ในกระบวนการล้มละลายขึ้น เพื่อเป็นมาตรการในการจูงใจให้ลูกหนี้ยอมที่จะเปิดเผยข้อมูลของทรัพย์สินที่มีอยู่ทั้งหมดมากขึ้นเพื่อชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้และให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามกฎหมายล้มละลายกำหนด ซึ่งการกำหนดให้ลูกหนี้ที่จะเข้ามาสู่กระบวนการล้มละลาย

⁶Tabb, C.J. "The Scope of the Fresh Start in Bankruptcy: Collateral Conversions and the Dischargeability Debate," *The George Washington Law Review* 59 (November 1990): p. 62.

⁷ถนอมนวล เชื้อบุญชัย, "การฟื้นฟูองค์กรธุรกิจที่ประสบปัญหาทางการเงิน," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532), หน้า 13.

⁸Mac Lachlan, J.A., *Law of Bankruptcy* (U.S.A: West Publishing Co, 1956), p. 88.

ในตอนเริ่มต้นได้นั้นจะต้องเป็นลูกหนี้ที่ประกอบธุรกิจในประเทศอังกฤษเท่านั้น โดยไม่จำกัดว่า ต้องใช้บังคับกับลูกหนี้ที่มีอาชีพเป็นพ่อค้า (Merchant) แต่เพียงอย่างเดียว

ทั้งนี้เนื่องมาจากประชาชนส่วนมากเห็นว่ากฎหมายล้มละลายที่บัญญัติออกมาใช้ บังคับกับลูกหนี้ผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัวนั้นถูกเจ้าหนี้ปฏิบัติการบังคับคดีอย่างรุนแรงเกินไป ประกอบ กับหลักเกณฑ์กฎหมายล้มละลายแต่เดิมอนุญาตให้เจ้าหนี้สามารถบังคับชำระหนี้และรับ ประโยชน์จากวิธีการในกฎหมายล้มละลายเฉพาะลูกหนี้ที่เป็นพ่อค้าเท่านั้น⁹ อีกทั้งประเทศอังกฤษ ไม่ได้ยอมรับแนวคิดที่ว่ากฎหมายพาณิชย์เป็นกฎหมายอีกประเภทหนึ่งต่างจากหลักกฎหมายแพ่ง จึงทำให้พ่อค้าไม่มีฐานะพิเศษที่จะแบ่งแยกออกจากลูกหนี้ที่ไม่ได้ประกอบธุรกิจตามกฎหมายแพ่ง ทั่วไปได้ ดังนั้นลูกหนี้ที่มีหนี้สินล้นพ้นตัวไม่ว่าจะเป็นพ่อค้าหรือบุคคลธรรมดาที่ไม่ได้ประกอบ กิจการก็ตามอาจถูกให้ล้มละลายได้เช่นกัน¹⁰ จนกระทั่งในช่วงปีคริสต์ศักราช 1985-1986 ได้มีการ รวมเอาการล้มละลายของบุคคลธรรมดา และการชำระบัญชีของนิติบุคคลไว้ในกฎหมายฉบับ เดียวกัน คือกฎหมายล้มละลายที่มีชื่อเรียกว่า "Insolvency Act, 1986" โดยที่ยังคงให้มีหลักการ เพื่อปกป้องเจ้าหนี้อยู่เป็นสำคัญมากกว่าปลดปล่อยหนี้ให้แก่ลูกหนี้¹¹ และยังกำหนดให้บุคคล ธรรมดาโดยทั่วไปถูกเข้ามาในกระบวนการล้มละลายได้

อย่างไรก็ตามในตอนเริ่มแรกก็ที่จะมีการบัญญัติกฎหมายล้มละลาย "Insolvency Act, 1986" ได้มีแนวทางการดำเนินการเพื่อขอทำความตกลงหนี้ระหว่างเจ้าหนี้และลูกหนี้ ซึ่งจะมี กำหนดไว้ในกฎหมาย Deeds of Arrangement Act 1914 กับ Bankruptcy Act 1914 เพื่อเป็น การพิจารณาคำขอประนอมหนี้หรือพิจารณาแผนตามคำขอทำความตกลงหนี้ ในการลดจำนวนหนี้ หรือขอขยายระยะเวลาชำระหนี้ออกไป แต่จะต้องได้รับความเห็นชอบโดยศาล และหากการดำเนิ การดังกล่าวไม่สำเร็จ ศาลจะมีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายต่อไป ทั้งนี้จะต้องคำนึงถึงความ สมัครงใจของลูกหนี้ในการเข้าสู่กระบวนการล้มละลาย โดยใช้วิธีการที่เหมาะสมและจะต้องกำหนด คุณสมบัติของผู้ที่จะทำหน้าที่เป็นทรัสต์ (Trustee) ให้เคร่งครัด เพื่อป้องกันมิให้เกิดปัญหาในเรื่อง ความสุจริตในการปฏิบัติหน้าที่ของทรัสต์เหมือนอย่างเช่นที่ผ่านมา จากหลักเกณฑ์ที่มีขึ้นมานั้น จึง

⁹Redmond, Peter William Dawson, *Bankruptcy Law* (London: Macdonald & Evaw, 1967), p. 1.

¹⁰กฤษฎดา พงษ์โชคชัย, "หลักการเสมือนเป็นเจ้าของ," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2539), หน้า 52.

¹¹วิชา มหาคุณ, *กฎหมายล้มละลายฉบับสมบูรณ์*, 6, หน้า 5.

เป็นที่มาของการบัญญัติกฎหมายล้มละลายของประเทศอังกฤษที่นำมาบังคับใช้ในปัจจุบันเพื่อเป็นแนวทางที่จะสามารถลดภาระหนี้สินของลูกหนี้ในกระบวนการล้มละลาย ซึ่งจะมีผลเป็นการให้โอกาสแก่ลูกหนี้ได้เริ่มต้นทางการเงิน และคืนสู่สถานภาพเดิมของตนได้ต่อไป

2.3 แนวคิดของกฎหมายล้มละลายในประเทศสหรัฐอเมริกา

หลักการของกฎหมายล้มละลายในประเทศสหรัฐอเมริกามีขึ้นโดยอาศัยหลักการเช่นเดียวกับกฎหมายประเทศอังกฤษ¹² ที่มีขึ้นในปีคริสต์ศักราช 1800 โดยรัฐธรรมนูญของประเทศสหรัฐอเมริกาได้ยอมให้รัฐบาลกลางสามารถวางระเบียบและควบคุมคดีล้มละลายได้โดยการบัญญัติกฎหมายล้มละลายขึ้นมาใช้บังคับ โดยเริ่มแรกกำหนดให้ใช้บังคับเฉพาะลูกหนี้ที่เป็นพ่อค้า¹³ หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการค้าการพาณิชย์ เช่น นักการธนาคาร นายหน้าค้าหลักทรัพย์ และให้สิทธิเจ้าหนี้เท่านั้นที่สามารถฟ้องล้มละลายต่อลูกหนี้ และให้ศาลแขวง (Magistrate Court) ทำหน้าที่แทน Lord Chancellor ตามอย่างในประเทศอังกฤษ เพื่อแต่งตั้งคณะกรรมการเจ้าหนี้ในการติดตาม รวบรวมทรัพย์สิน และลูกหนี้จะได้รับการปลดภาระหนี้สินทั้งหลายได้เมื่อมีมติเห็นชอบจากบรรดาเจ้าหนี้ด้วยคะแนนเสียงสองในสามของจำนวนเจ้าหนี้

กฎหมายล้มละลายเป็นกฎหมายที่มีขึ้นเพื่อการรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ และบัญญัติใช้กับลูกหนี้ที่ทำการค้าเท่านั้น ในช่วงศตวรรษที่ 18 ได้มีกฎหมายในรัฐต่างๆ ของประเทศสหรัฐอเมริกาเกิดขึ้นมาเพื่อคุ้มครองลูกหนี้ทุกประเทศจากเจ้าหนี้ทั้งหลายไม่เฉพาะแต่เพียงลูกหนี้ในทางธุรกิจเท่านั้นที่เรียกว่า "Insolvency Acts" โดยมีบทบัญญัติที่ปลดปล่อยลูกหนี้จากโทษจำคุก และยังได้รับโอกาสในการปลดภาระหนี้ทั้งหลาย แต่ในขณะนั้นยังมีข้อจำกัดที่กฎหมายของรัฐไม่อาจบังคับได้กับเจ้าหนี้ที่อยู่นอกเขตอำนาจศาลของรัฐนั้นๆ แม้ลูกหนี้จะได้รับการปลดหนี้ในรัฐตน ก็จะไม่ส่งผลบังคับถึงเจ้าหนี้อื่นของลูกหนี้ที่อยู่นอกเขตของอำนาจรัฐนั้นได้ จนกระทั่งในปีคริสต์ศักราช 1841 ประเทศสหรัฐอเมริกาได้บัญญัติกฎหมายล้มละลายที่มีผลบังคับใช้ทั้งประเทศอีกครั้ง โดยมีแนวคิดที่จะรวบรวมบรรดาเจ้าหนี้ทั้งหลายของลูกหนี้ให้เป็นกลุ่มเดียวกัน (Sole Owner) ประกอบกับกฎหมายล้มละลายฉบับนี้ร่างขึ้นโดยอาศัยหลักการของต่างประเทศเป็นส่วน

¹²Mac Lachlan, J.A., *Law of Bankruptcy*, p. 63.

¹³ชัยณรงค์ เหลืองวิไลย์, "มาตรการฟื้นฟูลูกหนี้ที่มีกิจการขนาดเล็กภายใต้กฎหมายล้มละลาย," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542), หน้า 13.

ใหญ่ที่เป็นการรวบรวมมาตรการคุ้มครองเจ้าหนี้ให้ได้รับการชำระหนี้จากทรัพย์สินของลูกหนี้ให้ได้มากที่สุด¹⁴ และกำหนดให้ลูกหนี้สามารถเข้าสู่มาตรการดังกล่าวด้วยความสมัครใจ (Voluntary)

แนวคิดของกฎหมายล้มละลายได้เริ่มเปลี่ยนไปโดยเริ่มให้โอกาสลูกหนี้ได้เริ่มต้นใหม่ทางการเงินด้วยการปลดภาระหนี้ให้แก่ลูกหนี้แม้ว่าในช่วงแรกจะเป็นไปเพื่อจูงใจให้ลูกหนี้อยอมรับทรัพย์สินที่ซุกซ่อนอยู่เพื่อชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ จนกระทั่งการให้โอกาสลูกหนี้ได้เริ่มต้นใหม่ทางการเงินมิใช่เพื่อมุ่งหวังจูงใจให้ลูกหนี้ให้ความร่วมมือเท่านั้น แต่เริ่มคำนึงถึงหลักความมีมนุษยธรรมและให้ความคุ้มครองลูกหนี้มากขึ้นด้วย อย่างไรก็ตามปัญหาในการใช้กฎหมายล้มละลายที่ใช้บังคับอยู่นั้นเปิดช่องให้ลูกหนี้ล้มละลายได้อย่างง่ายเกินไป ประกอบกับลูกหนี้ไม่สามารถหลุดพ้นจากหนี้สินที่มีอยู่ได้ แม้จะมีการเพิ่มเติมลักษณะพิเศษที่ใหม่ขึ้นเป็นอันมากในกฎหมายล้มละลายแต่ยังเป็นกฎหมายที่ขาดระบบและความล้ำสมัยของกฎหมายที่เกิดจากการสภาวะเศรษฐกิจของประเทศที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก

กฎหมายล้มละลายเริ่มที่ตระหนักถึงผลร้ายที่ลูกหนี้ได้รับเมื่อต้องเข้าสู่กระบวนการล้มละลายกล่าวกันว่ากฎหมายล้มละลายเปรียบเสมือนเชื้อโรคร้ายของระบบธุรกิจ¹⁵ ลูกหนี้ล้มละลายต้องประสบปัญหาหลายประการอันเป็นอุปสรรคในการเริ่มต้นใหม่ทางการเงิน ทั้งอยู่ในระหว่าง หรือหลังจากการล้มละลาย ดังนี้

1. ลูกหนี้ล้มละลายต้องถูกจำกัดสิทธิในการทำนิติกรรมต่างๆ เพราะลูกหนี้อยู่ในสภาวะมีหนี้สินล้นพ้นตัวไม่สามารถชำระหนี้สินคืนเจ้าหนี้ทั้งหลายได้อยู่แล้ว จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีมาตรการที่จะห้ามลูกหนี้สร้างภาระหนี้เพิ่มขึ้นอีก หรือต้องอยู่ในความเห็นชอบของศาล แม้แต่สิทธิในการเข้าบริหารกิจการของลูกหนี้เอง โดยจะมีเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้าทำหน้าที่ดูแลกิจการต่อไปจนกว่าจะปลดจากล้มละลาย ซึ่งอาจขาดความเข้าใจในกิจการทำให้สถานะกิจการของลูกหนี้ตกต่ำลงไปอีก

2. ลูกหนี้ล้มละลายต้องถูกยึดทรัพย์สินที่มีอยู่ขายทอดตลาดเพื่อชำระหนี้จนกว่าจะครบถ้วน เพราะกฎหมายล้มละลายมุ่งจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้เพื่อชำระหนี้คืนเจ้าหนี้อย่างยุติธรรม แต่ทรัพย์สินที่ขายไปมักได้ราคาที่ไม่สมควรเพื่อประโยชน์ในการแบ่งชำระหนี้ในแก่บรรดา

¹⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 14.

¹⁵ Toncre', E., The Action-Step Plan to Avoiding Business Bankruptcy (NJ: Prentice hall Inc, 1984), p. 114.

เจ้าหนี้ ทำให้ได้เงินไม่เพียงพอชำระหนี้คืน โดยเฉพาะทรัพย์สินของบริษัทที่ต้องถูกขายไปในลักษณะเป็นส่วนๆ (Piecemeal)¹⁶ ซึ่งไม่สามารถทำงานผลิตได้ เช่น เครื่องจักร หรืออุปกรณ์การผลิตต่างๆ ที่ซื้อมาด้วยราคาแพง แต่กลับถูกตีราคาในลักษณะเศษเหล็ก ทำให้ได้ราคาต่ำเพราะมองเพียงมูลค่าของวัตถุที่เป็นเหล็ก ไม่ได้มองที่มูลค่าของประโยชน์ในการผลิตด้วย เงินที่ได้จากการขายทรัพย์สินจึงไม่เพียงพอชำระหนี้

3. ลูกหนี้ล้มละลายจะขาดความเชื่อถือจากคนในสังคม โดยเฉพาะลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาเพราะลูกหนี้ไม่สามารถจัดการชำระหนี้คืนแก่เจ้าหนี้ได้ บุคคลอาจถูกเลิกจ้างเพราะความไม่ไว้วางใจให้ทำงานต่อไป หรือในทางธุรกิจที่ลูกหนี้ล้มละลายจะไม่ได้รับความเชื่อถือและไว้วางใจในการติดต่อธุรกิจการค้ากับคู่ค้าอีกต่อไป ทำให้เสียชื่อเสียงและภาพพจน์ของบุคคลและกิจการที่สร้างมาด้วยระยะเวลายาวนาน ทำให้การประกอบอาชีพและธุรกิจในอนาคตประสบความยากลำบากในการแข่งขันแม้จะได้รับการปลดภาระหนี้หรือยกเลิกการล้มละลายแล้วก็ตาม และไม่นานลูกหนี้ดังกล่าวก็ต้องเข้าสู่กระบวนการล้มละลายอีก ย่อมส่งผลกระทบต่อสถานะทางการเงินของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับกิจการนั้น และมีผลต่อสังคมตามมาด้วย

จนกระทั่งในปีคริสต์ศักราช 1973 รัฐสภาสหรัฐอเมริกาได้มีการตั้งคณะกรรมการขึ้นมาศึกษากระบวนการล้มละลายที่ได้มีการเสนอกฎหมายล้มละลายฉบับใหม่ให้สมบูรณ์¹⁷ โดยมีหลักการที่จะเพิ่มอำนาจของผู้พิทักษ์ทรัพย์ (Trustee) ในการรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ให้มากขึ้น และจากการศึกษาถึงกระบวนการล้มละลายนั้นทำให้รัฐสภาได้ผ่านรัฐบัญญัติล้มละลายขึ้นในปีคริสต์ศักราช 1978 (Bankruptcy Acts 1978) อันเป็นกฎหมายล้มละลายที่สมบูรณ์ที่สุดของประเทศสหรัฐอเมริกาโดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ 2 ประการ¹⁸ คือ การกำหนดให้เจ้าหนี้ทั้งหลายได้รับการปฏิบัติที่เป็นธรรมและเท่าเทียมในการจัดสรรแบ่งปันทรัพย์สินของลูกหนี้ให้กับลูกหนี้ที่สุจริต (Honest Debtor) กับการกำหนดกระบวนการปลดภาระหนี้ให้แก่ลูกหนี้เพื่อให้ได้มีโอกาสเริ่มต้นใหม่ ด้วยเหตุผลของความมีมนุษยธรรมที่พิจารณาได้ว่าในการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ตามกระบวนการล้มละลาย เจ้าหนี้จะได้รับการชำระหนี้คืนในอัตราส่วนที่น้อยกว่าที่เป็นหนี้กันจริงและลูกหนี้ตกอยู่ในสภาวะมีหนี้สินล้นพ้นตัวอยู่ตลอดโดยไม่มี ความหวังที่จะมีโอกาสเริ่มต้นใหม่ หรือหลุดพ้นจากการล้มละลายได้

¹⁶Jackson, T.H., *The Logic and Limits of Bankruptcy Law* (U.S.A: Harvard University, 1986), p. 211.

¹⁷วิชา มหาคุณ, กฎหมายล้มละลายฉบับสมบูรณ์. 6, หน้า 6.

¹⁸เรื่องเดียวกัน, หน้า 7.

ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาจนกระทั่งปีคริสต์ศักราช 1898 ระบบการค้าขายมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น การประกอบกิจการของบรรดาพ่อค้าทั้งหลายนั้นเดิมเป็นการประกอบกิจการเฉพาะส่วนบุคคล (Individual) ได้เปลี่ยนไปสู่การรวมกลุ่มกันตั้งเป็นองค์กรทางการค้า เป็นนิติบุคคลเพื่อจำกัดความรับผิดชอบภายใต้กฎหมายหุ้นส่วนบริษัทของรัฐนั้นๆ เพราะเมื่อลูกหนี้บุคคลธรรมดาที่ประกอบกิจการและประสบปัญหาหนี้สินล้นพ้นตัว เจ้าหนี้นิยมมีสิทธิบังคับชำระหนี้จากลูกหนี้ได้ทั้งทรัพย์สินทั้งหลายของกิจการ และทรัพย์สินส่วนบุคคลของลูกหนี้อีกด้วยจนกว่าจะชำระหนี้ครบถ้วน แต่ถ้ากิจการใดที่มีสถานะเป็นนิติบุคคล ซึ่งมีสถานะบุคคลแยกต่างหากจากบรรดาผู้ถือหุ้นรวมถึงทรัพย์สินด้วย เมื่อกิจการที่เป็นนิติบุคคลนั้นก่อภาระหนี้สินล้นพ้นตัว บรรดาผู้ถือหุ้นหรือผู้ร่วมลงทุนในกิจการนั้นจะรับผิดชอบเพียงเท่าที่ได้ลงทุนไป เจ้าหนี้จะไม่อาจเรียกบังคับชำระหนี้จากทรัพย์สินส่วนตัวของผู้ถือหุ้นได้ มีผลให้หน่วยธุรกิจเปลี่ยนจากบุคคลธรรมดาไปเป็นนิติบุคคลเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นหลักการของกฎหมายที่ปฏิรูปการล้มละลาย (The Bankruptcy Reform Act) จึงได้กำหนดหลักเกณฑ์การช่วยเหลือลูกหนี้ที่ไม่ต้องการจะตกเป็นบุคคลล้มละลาย แม้ลูกหนี้จะมีหนี้สินล้นพ้นตัวก็ตาม ซึ่งลูกหนี้จะได้รับความคุ้มครองให้ยุติหนี้สินเหล่านั้นได้โดยยื่นคำร้องขอต่อศาล ตามคุณสมบัติของลูกหนี้แต่ละกรณีตามกระบวนการของกฎหมายล้มละลายกำหนดไว้ ซึ่งประมวลกฎหมายล้มละลายนี้มีชื่อเรียกว่า "Bankruptcy Code" ที่กำหนดหลักเกณฑ์ที่จะช่วยเหลือลูกหนี้ที่มีลักษณะและคุณสมบัติแตกต่างกันให้ได้มีการจัดการหนี้ของลูกหนี้แต่ละประเภทออกจากกันอย่างชัดเจนและเป็นธรรมกับลูกหนี้มากขึ้น¹⁹

2.4 แนวคิดของกฎหมายล้มละลายในประเทศไทย

กฎหมายล้มละลายในประเทศไทยมีขึ้นมาตั้งแต่สมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง พระมหากษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยา²⁰ ที่อยู่รวมในกฎหมายลักษณะภูษณี พุทธศักราช 1278 ที่มีแนวคิดถึงความจำเป็นที่จะต้องกำกับความเป็นอยู่แห่งลูกหนี้ ซึ่งใช้หนี้ไม่ได้ไม่ว่าลูกหนี้นั้นจะเป็นพ่อค้าก็ตาม ทั้งนี้เพื่อวัตถุประสงค์เพื่อเป็นมาตรการบังคับหนี้สินของลูกหนี้ให้รวดเร็วขึ้นเท่านั้น ซึ่งต่อมาเมื่อการค้าขายมีความเจริญและเพิ่มมากขึ้นจึงได้มีการเปลี่ยนแปลงหลักเกณฑ์ของกฎหมาย

¹⁹ ถนอมนวล เชื้อบุญชัย, "การฟื้นฟูองค์ธุรกิจที่ประสบปัญหาทางการเงิน," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532), หน้า 11.

²⁰ ปรีชา พานิชวงศ์, คำอธิบายกฎหมายล้มละลาย (กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ, 2540), หน้า 8.

ดังกล่าวต่อเนื่องมาเป็นลำดับจนถึงปัจจุบัน ในเริ่มต้นของกฎหมายที่อยู่เป็นส่วนหนึ่งของกฎหมาย กู้หนี้ พุทธศักราช 2188 ที่มีการกำหนดมาตรการในลักษณะกึ่งกฎหมายอาญาด้วย ต่อมาใน ร.ศ. 110 (พุทธศักราช 2434) ได้มีการบัญญัติกฎหมายกู้หนี้ยืมสิน ร.ศ. 110 และได้ให้เหตุผล ประกอบในการบัญญัติกฎหมายดังกล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า

“...บรรดาการค้าขายย่อมมีเวลาวิวัฒนะและหายนะตามกาลสมัย เหมือนการงานอื่นๆ บางคนบางพวกที่เคราะห์ร้ายทำการค้าไปก็ขาดทุนโดยไม่ได้คิดฉ้อฉลผู้ใด เจ้านั้นที่ให้กู้ให้ยืมไป เห็นใจจริงว่าลูกหนี้เคราะห์ร้าย แล้วก็กรุณาลดหย่อนผ่อนเอาส่วนทรัพย์สินคืนแต่น้อยพอควรแก่ กฎหมายและธรรมเนียมยุติธรรมที่เป็นอยู่ทั่วไปในประเทศอื่นๆ เป็นอันมากแล้วก็ดี แต่เจ้านั้นบางคนมีใจโลภเหลือเกินเห็นช่องที่กฎหมายเก่าที่มีอยู่ตามธรรมเนียมในโบราณกาลก็คิดขัดขวาง ไม่ยอมลดหย่อนผ่อนผันแก่ลูกหนี้ จะขึ้นเอาตามความในกฎหมายเก่านั้นทำให้เกิดคดีมีถ้อยความ ค้างโรงศาลอยู่เป็นอันมาก ทั้งเป็นที่เดือดร้อนแก่ลูกหนี้ผู้มีความยากไร้ยิ่งนัก”

จากเหตุผลของพระเจ้าน้องยาเธอกรมหลวงเทววงศวิโรประการ เสนาบดีว่าการ ต่างประเทศในขณะนั้น²¹ นำความขัดข้องขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณา เป็นเหตุให้พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงประกาศยกเลิกกฎหมายลักษณะกู้หนี้เดิมเสีย ที่เจ้านั้นบางจำพวก อาศัยกฎหมายเป็นเครื่องมือในการบังคับชำระหนี้ลูกหนี้โดยการลงโทษทางอาญาได้ เนื่องจาก ปัญหาดังกล่าวไม่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางการค้าขายที่มีการเจริญขึ้นเป็นลำดับ ประกอบกับธรรมเนียมปฏิบัติตามหลักกฎหมายในต่างประเทศที่มีการติดต่อค้าขายมีความ แตกต่างกับกฎหมายของประเทศไทยที่ใช้บังคับอยู่ในขณะนั้น จนต่อมาต้องมีการประกาศใช้ พระราชบัญญัติล้มละลาย ร.ศ. 130 ซึ่งเป็นการบัญญัติกฎหมายตามแบบอย่างอารยประเทศ²² โดยได้มีการกำหนดลักษณะของคำว่า “การค้า” หรือ “ธุรกิจ” ตามมาตรา 42(2) ซึ่งบัญญัติว่า “...ในการ ค้าขายฤาวิชาหากินของผู้ล้มละลาย...” ในความหมายที่กว้างขึ้นทำให้แปลความหมาย ได้ว่าลักษณะที่มุ่งหมายถึงการทำมาหากินเพื่อกำไรหรือเพื่อประโยชน์อย่างอื่น หรือ การกระทำ เพื่ออาชีพนั่นเอง

พิจารณาได้ว่าโดยพื้นฐานของการบัญญัติกฎหมายล้มละลายตั้งแต่กฎหมายกู้หนี้ พุทธศักราช 2188 จนถึง พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมลักษณะกู้หนี้ยืมสิน ร.ศ. 110 นั้น เป็นผล

²¹วิชา มหาคุณ, กฎหมายล้มละลายฉบับสมบูรณ์, 6, หน้า 8.

²²เรื่องเดียวกัน, หน้า 9.

เนื่องมาจากบ้านเมืองในสมัยนั้นมีความเจริญมากขึ้น มีการติดต่อค้าขายกับต่างประเทศ มีบริษัทห้างร้านเกิดขึ้นแล้ว²³ และแม้จะยังไม่ได้ใช้คำว่า “ล้มละลาย” ก็คาดหมายได้ว่าเป็นการกำหนดมาตรการบังคับชำระหนี้อย่างหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับกิจการค้าขายที่บุคคลพึงปฏิบัติในทางการค้าขายที่สามารถจะก่อให้เกิดปัญหาทางการเงินที่สมควรให้ลูกหนี้ที่เป็นพ่อค้าตกเป็นบุคคลล้มละลายได้มากกว่าบุคคลที่ประกอบอาชีพอื่นที่ต้องอาศัยความรู้ความชำนาญและให้โอกาสลูกหนี้ดังกล่าวได้รับการปลดจากการล้มละลายได้เร็วขึ้นถ้าเหตุที่ตกเป็นบุคคลล้มละลายไม่ได้มาจากการฉ้อโกง หรือเป็นไปโดยสุจริต

สำหรับการบัญญัติกฎหมายล้มละลาย ตั้งแต่พระราชบัญญัติล้มละลาย ร.ศ. 127 ที่มีขึ้นมาแทนกฎหมายล้มละลายเดิมได้เพิ่มหลักเกณฑ์ให้ใช้บังคับกับบุคคลทั่วไป ไม่ว่าจะประกอบอาชีพพ่อค้าหรือไม่ก็ตาม โดยลูกหนี้จะร้องขอให้ตนเองล้มละลายอีกต่อไปไม่ได้ เจ้าหนี้เท่านั้นที่จะมีสิทธิฟ้องขอให้ลูกหนี้ล้มละลาย และต่อมาได้มีการตรากฎหมายล้มละลายขึ้นอีกโดยพระราชบัญญัติล้มละลาย ร.ศ. 130 ซึ่งได้นำเอาหลักการมาจากกฎหมายล้มละลายประเทศอังกฤษ²⁴ และมีการแก้ไขเพิ่มเติมเรื่อยมาจนกระทั่งได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ที่มีหลักเกณฑ์ให้ฟ้องคดีล้มละลายและกระบวนการดำเนินคดีล้มละลายกับบุคคลธรรมดาโดยทั่วไปและนิติบุคคลที่เข้าเงื่อนไขหลักเกณฑ์การล้มละลายซึ่งกำหนดเป็นจำนวนเงินที่แน่นอนที่ลูกหนี้มีอยู่กับเจ้าหนี้ตามกฎหมาย²⁵ พร้อมกับกำหนดหลักการต่างที่จะเอื้ออำนวยประโยชน์ทั้งเจ้าหนี้และลูกหนี้ภายหลังที่เข้าสู่กระบวนการล้มละลายแล้ว เช่น การมีบทบัญญัติเรื่องการประนอมหนี้เพื่อเลิกคดีล้มละลาย และการกำหนดอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เป็นต้น ซึ่งเป็นการกำหนดมาตรการรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ทั้งหมด ทำให้ลูกหนี้หมดอำนาจในการจัดทรัพย์สินโดยสิ้นเชิง ต่อมากฎหมายล้มละลายได้เข้าสู่การเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ โดยมีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 ในฉบับที่ 4 พ.ศ. 2541 และในฉบับที่ 5 พ.ศ. 2542 มาตรการที่เพิ่มเข้ามาเป็นการนำเอาหลักกฎหมายต่างประเทศ เช่น ประเทศ

²³ปรีชา พานิชวงศ์, คำอธิบายกฎหมายล้มละลาย, หน้า 10.

²⁴กฤษฎดา ทุงโชคชัย, “หลักการเสมือนเป็นเจ้าของ,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2539), หน้า 106.

²⁵ปรีชา พานิชวงศ์, คำอธิบายกฎหมายล้มละลาย, หน้า 11.

สหรัฐอเมริกา และประเทศสิงคโปร์* มาปรับใช้ คือ การกฎหมายว่าด้วยการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้²⁶ ที่ใช้เฉพาะลูกหนี้ซึ่งเป็นนิติบุคคลเท่านั้น เพื่อนำมาแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศในช่วงวิกฤต เศรษฐกิจที่ประเทศไทยเผชิญกับการล้มละลายของนิติบุคคลเป็นจำนวนมาก กับกรณีที่กำหนดให้ ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาได้รับการปลดเปลื้องจากหนี้ตามกระบวนการล้มละลายภายใน 3 ปี อันถือเป็นมาตรการช่วยเหลือไม่ให้ลูกหนี้ต้องล้มละลายประการหนึ่ง

2.5 สรุปแนวคิดของกฎหมายล้มละลายสำหรับบุคคลธรรมดา

ตามที่กล่าวมาแล้วในเบื้องต้นกฎหมายล้มละลายในยุคโรมันนั้น เกิดขึ้นมาจากการ ติดต่อกิจการค้าขายร่วมกันของพ่อค้าระหว่างรัฐต่างๆ ความเจริญรุ่งเรืองของการค้าขายทำให้ ต้องมีระบบฝากเงินที่เป็นแหล่งสะสมเงินเป็นจำนวนมาก ความจำเป็นที่ต้องมีมาตรการคุ้มครอง เจ้าหนี้ของลูกหนี้ที่เป็นผู้รับฝากเงินจำนวนมากให้ได้รับชำระเงินคืนอย่างครบถ้วนพร้อมทั้งมาตรการ ป้องกันไม่ให้ลูกหนี้ทำการฉ้อฉลเจ้าหนี้ โดยนำลักษณะของกฎหมายอาญามาลงโทษลูกหนี้ ดังกล่าวด้วย พิจารณาได้ว่ากรณีที่บุคคลจะตกเป็นบุคคลล้มละลายส่วนมากจะเป็นพ่อค้าที่ทำการ ค้าขายระหว่างกัน ซึ่งกฎหมายในตอนเริ่มแรกมีวัตถุประสงค์บังคับใช้กับบุคคลที่เป็นพ่อค้าเท่านั้น

ทำให้เข้าใจได้ว่าวิวัฒนาการของหลักกฎหมายล้มละลายในต่างประเทศรวมทั้ง ประเทศไทยมีจุดมุ่งหมายให้มีผลใช้กับบุคคลที่ติดต่อทำการค้าขายที่เกี่ยวข้องการหมุนเวียนเงิน ทุนที่ทำให้เกิดการกู้หนี้ยืมสินกันได้ง่ายในทางการค้าหรือทำธุรกิจ²⁷ ที่เป็นการคุ้มครองเจ้าหนี้ ดังกล่าวและมีมาตรการลงโทษให้ลูกหนี้ที่ตกเป็นบุคคลล้มละลายที่จะต้องถูกขับออกจากสังคม ไม่สามารถทำการค้าขายหรือประกอบธุรกิจได้อีกต่อไป ซึ่งต่อมาได้มีการนำมาใช้กับบุคคลทั่วไปที่ ประสบปัญหาทางการเงินโดยกำหนดเงื่อนไขของหลักการล้มละลายเพื่อบังคับชำระหนี้ให้กับ เจ้าหนี้อย่างเสมอภาคทุกคนมากกว่ามาตรการทางกฎหมายแพ่งทั่วไป

* Judicial Management in the Companies (Amendment) Act 1987

²⁶ สุธีร์ ศุภนิตย์, หลักกฎหมายล้มละลายและการฟื้นฟูกิจการ, 2 (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2542), หน้า 219.

²⁷ Fletcher, I.F., *Law of Bankruptcy* (London: Richard Clay, 1978), p. 2.

หลักการของกฎหมายล้มละลายเป็นมาตรการที่เข้าไปตัดสิทธิของลูกหนี้ในการจัดการทรัพย์สินและมีการนำทรัพย์สินของลูกหนี้ไปจำหน่ายเพื่อนำมาแบ่งเฉลี่ยชำระหนี้คืนแก่เจ้าหนี้ ซึ่งในขั้นตอนของกระบวนการล้มละลายลูกหนี้ต้องเสียสิทธิไปอย่างมาก อันเกิดผลกระทบกับบุคคลธรรมดาทั่วไปที่ต้องตกเป็นบุคคลล้มละลายอย่างมากและก่อให้เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมโดยรวมมากกว่าการชำระหนี้คืนเจ้าหนี้ทั้งหลายอย่างรวดเร็วเท่า นั้น ทำให้แนวคิดของกฎหมายล้มละลายมีการคำนึงถึงตัวลูกหนี้มากขึ้นโดยการสร้างมาตรการช่วยเหลือลูกหนี้

ในประเทศอังกฤษ ได้กำหนดมาตรการช่วยเหลือลูกหนี้โดยเฉพาะลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดา ตามหลัก Individual Voluntary Arrangements²⁸ ที่กำหนดให้ลูกหนี้ได้มีโอกาสจัดการหนี้ที่มีอยู่ได้โดยสมัครใจต่อเจ้าหนี้ซึ่งมีมาตรการทางกฎหมายรองรับลูกหนี้ที่ยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้จัดการหนี้²⁹ เพื่อให้ลูกหนี้ได้ชำระหนี้บางส่วนที่มากกว่าการบังคับชำระหนี้ตามกฎหมายล้มละลายทำให้ลูกหนี้บางส่วนมีโอกาสรอดพ้นจากการถูกล้มละลายพร้อมทั้งยังสามารถรักษาทรัพย์สินบางส่วนที่จำเป็นในการประกอบอาชีพ ซึ่งเป็นประโยชน์กับลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาที่ยังมีศักยภาพในการประกอบอาชีพ หรือวิชาชีพที่ต้องอาศัยความรู้ความชำนาญของลูกหนี้ที่ไม่ได้เป็นบุคคลที่ประกอบกิจการทางการค้า

สำหรับประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการกำหนดหลักการช่วยเหลือลูกหนี้ตามลักษณะและคุณสมบัติของลูกหนี้ที่แตกต่างกัน ที่มีบัญญัติไว้ใน Bankruptcy Code และเฉพาะอย่างยิ่งมาตรการช่วยเหลือลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาที่จำแนกเป็นชนิดและประเภท เช่น การชำระบัญชี (Liquidation) ตามหลักใน Chapter 7 การฟื้นฟูกิจการ (Reorganization proceeding) ตามหลักใน Chapter 11 หรือเป็นกรณีบุคคลธรรมดาที่มีรายได้ประจำที่มั่นคงอาจจะเข้ามาใช้กระบวนการตาม Chapter 13 (Adjustment of Debts of An Individual With Regular Income) อันเป็นมาตรการบังคับทางกฎหมายที่ให้เจ้าหนี้เข้ามาร่วมในการจัดหนี้ของลูกหนี้ที่ได้ยื่นเข้ามาโดยสมัครใจที่จะ

²⁸Fiona Tolmie, *Introduction to Corporate and Personal Insolvency Law* (London: Sweet & Maxwell, 1998), p. 67.

²⁹John McQueen, "Bankruptcy Law in England, Wales and Northern Ireland as Applied to Sole Traders and Individuals," In *the Reality and the Law* (London: Sweet & Maxwell, 1999), p. 8.

ช่วยให้ลูกหนี้บางประเภทสามารถจัดการหนี้สินของตนได้ในระดับหนึ่ง³⁰ อันจะทำให้เกิดประโยชน์มากกว่าการถูกล้มละลายในลักษณะของการชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ในทันที (Liquidation) ทั้งนี้เป็นการคำนึงถึงกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมมากกว่าการตกเป็นบุคคลล้มละลาย ยังทำให้ลูกหนี้ยังสามารถประกอบกิจการตามความรู้ความสามารถที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ในสังคมและยังเป็นการรักษาทรัพย์สินของตนเองได้ต่อไป

กรณีกฎหมายล้มละลายในประเทศไทยในเริ่มแรกที่ประกาศใช้กฎหมายลักษณะกู้หนี้ยืมสิน ร.ศ. 110 นั้นมีจุดมุ่งหมายเช่นเดียวกับหลักการในต่างประเทศ คือ เนื่องมาจากการติดต่การค้าขายของบุคคลที่มีอาชีพเป็นพ่อค้าได้มีความเจริญมากขึ้น ระบบการหมุนเวียนของเงินในการทำธุรกรรมทางการค้ามีมากขึ้นจนทำให้ลูกหนี้ที่ประกอบธุรกิจไม่สามารถชำระหนี้ได้ หรือมีการข้อโกงเจ้าหนี้หลายคนด้วยกัน ทำให้ต้องมีกฎหมายมาคุ้มครองและป้องกันเจ้าหนี้จากลูกหนี้ที่ไม่สุจริตโดยการเพิ่มโทษทางอาญา และเป็นการรักษาระบบธุรกิจให้คงอยู่เพื่อเกิดความเชื่อมั่นในการดำเนินธุรกิจทางการค้าต่อกัน

การบัญญัติกฎหมายล้มละลายในระยะต่อมาได้มีการบังคับใช้กับบุคคลธรรมดาทั่วไปที่สามารถตกเป็นบุคคลล้มละลายได้ เพียงแต่เพิ่มในส่วนของการหลักเกณฑ์คุ้มครองลูกหนี้มากขึ้น เช่น การประนอมหนี้ก่อนล้มละลาย (Composition) ซึ่งหากลูกหนี้อยอมรับตามข้อเสนอในการประนอมหนี้ของลูกหนี้ ลูกหนี้ก็ไม่ต้องเข้าสู่กระบวนการล้มละลาย³¹ เป็นต้น โดยประการสำคัญต่อมาคือในส่วนของกฎหมายล้มละลายได้มีการเพิ่มเติมหลักการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ (Reorganization) เข้ามาไว้เป็นกระบวนการหนึ่งตามหลักกฎหมายล้มละลายซึ่งเป็นการรักษากิจการของลูกหนี้ที่ใช้สำหรับนิติบุคคลเพื่อมาแก้ปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจของประเทศ ส่วนลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดานั้นในหลักกฎหมายล้มละลายได้มีการเปลี่ยนแปลงเฉพาะเงื่อนไขการฟ้องคดีล้มละลายจากจำนวนหนี้ไม่น้อยกว่า 50,000 บาท เป็นจำนวนหนี้ไม่น้อยกว่า 1,000,000 บาท³² และการกำหนดให้ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาที่สุจริตสามารถหลุดพ้นจากการล้มละลายได้ทันทีเมื่อพ้นระยะเวลา 3 ปี ซึ่งจะทำให้ลูกหนี้ดังกล่าวถูกฟ้องให้ล้มละลายได้ยากขึ้นประกอบกับการตกเป็นบุคคลล้มละลายในระยะเวลานั้นสั้นลงกว่าหลักการตามกฎหมายล้มละลายฉบับเดิม

³⁰Epstein, David G., *Bankruptcy and Other Debtor – Creditor Laws* (United state: West Publishing Co., 1995), p. 367.

³¹วิศิษฐ์ วิศิษฐ์สรอรรถ, *กฎหมายฟื้นฟูกิจการ* (กรุงเทพฯ: บริษัทวิศิษฐ์สรอรรถ (ฝ่ายการพิมพ์), 2543), หน้า 8.

³²พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2542 มาตรา 9 (2)

ตามที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าเริ่มแรกแล้วหลักกฎหมายล้มละลายกำหนดให้บุคคลที่จะต้องตกเป็นบุคคลล้มละลายมีเฉพาะผู้ที่ประกอบกิจการทางการค้าที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจโดยไม่สุจริตเท่านั้น เพราะการประกอบกิจการทางการค้าแม้ไม่อาจคาดหมายได้ว่าจะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวทางการเงิน ซึ่งเป็นการอาศัยหลักการดำเนินธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคมของประเทศก็ตาม แต่การก่อกำเนิดที่เกิดมาจากความไม่สุจริตแล้ว หรือเป็นการดำเนินธุรกิจที่ประมาทของผู้ประกอบการเองก็สมควรที่จะให้ลูกหนี้ดังกล่าวถูกลงโทษ แต่การประสบกับภาวะเศรษฐกิจที่ถือเป็นวิกฤตเศรษฐกิจของประเทศอย่างร้ายแรงแล้ว ประกอบกับได้มีการบัญญัติเพิ่มเติมหลักกฎหมายล้มละลายเพื่อมาเยียวยาแก้ไขเศรษฐกิจของประเทศด้วยแล้ว ลูกหนี้ทุกรายสมควรที่จะได้รับการช่วยเหลือจากหลักกฎหมายดังกล่าวทั้งหมดด้วยไม่ควรให้ลูกหนี้บางรายต้องตกเป็นบุคคลล้มละลายแต่เพียงอย่างเดียว

แท้จริงแล้วสาระสำคัญของกฎหมายล้มละลายสำหรับบุคคลธรรมดาและนิติบุคคลมีความแตกต่างกันในกรณีของการเข้าสู่กระบวนการล้มละลายและการปลดปล่อยหนี้ เพราะความสัมพันธ์ในการก่อกำเนิดของบุคคลธรรมดาอาศัยความไว้นื้อเชื่อซึ่งกันและกันมากกว่าการดำเนินการทางธุรกิจแต่เพียงอย่างเดียว ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาจำต้องรักษาความน่าเชื่อถือทางการเงินอยู่ตลอดเวลา อันเป็นรากฐานที่สำคัญที่สุดที่ทำให้บุคคลธรรมดาสามารถดำเนินการหรือประกอบอาชีพของตนได้อย่างต่อเนื่อง การตกเป็นบุคคลล้มละลายย่อมไม่เกิดประโยชน์ต่อลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดา ประกอบกับการเข้าสู่กระบวนการปลดปล่อยหนี้ตามกฎหมายล้มละลายแม้ลูกหนี้ดังกล่าวจะได้ประโยชน์ไม่ต้องชำระหนี้เต็มจำนวนก็ตามแต่การไม่ชำระหนี้โดยอาศัยกระบวนการทางกฎหมายล้มละลายแม้จะโดยสุจริตหรือไม่สุจริตอาจส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ในทางสังคมที่ขาดความเชื่อถือทางการเงินที่ไม่อาจก่อกำเนิดโดยการอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลได้เพราะมีประวัติจากการไม่หนี้แล้วไม่มีการชำระหนี้ให้ถูกต้องได้ แต่สำหรับลูกหนี้ที่เป็นนิติบุคคลการก่อกำเนิดมาจากการทำธุรกิจความน่าเชื่อถือทางการเงินมาจากหลักเกณฑ์ ข้อบังคับทางกฎหมายที่มีการสร้างระบบความน่าเชื่อถือทางการเงินให้เจ้าหนี้สามารถตรวจสอบถึงความสามารถชำระหนี้คืนได้ อันเป็นการแข่งขันกันทางธุรกิจอย่างแท้จริงมากกว่าการต่อสู้ในการประกอบกิจการของลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดา

สำหรับนิติบุคคลที่ต้องตกเป็นบุคคลล้มละลายมีความหมายเพียงการชำระหนี้เท่าที่ทรัพย์สินของนิติบุคคลนั้นมีอยู่และได้รับการปลดปล่อยหนี้เมื่อผ่านกระบวนการล้มละลาย โดยเฉพาะลูกหนี้ที่อยู่ในลักษณะรูปแบบบริษัทที่มีการกำหนดขอบเขตความรับผิดชอบของบริษัท ซึ่งต่อมาเมื่อเข้าสู่ระบบธุรกิจการดำเนินการทางการเงินในรูปแบบบริษัทไม่ได้อาศัยความสัมพันธ์ในส่วนของบริษัทแต่เป็นการเริ่มต้นทางการเงินที่มีเงื่อนไขทางกฎหมายรองรับอยู่

แล้วที่สามารถสร้างความน่าเชื่อถือทางการเงินใหม่เมื่อมีเงินลงทุนใหม่โดยไม่สนใจอดีตของการตกเป็นบุคคลล้มละลาย ซึ่งกรณีของลูกหนี้ที่เป็นนิติบุคคลนี้เป็นการแข่งขันทางธุรกิจที่สามารถดำเนินการทางธุรกิจโดยการเปลี่ยนบุคคลที่บริหารกิจการใหม่ได้ตลอดเวลา เจ้าหนี้ต้องการความมั่นใจในการชำระหนี้ตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น การติดต่อทางธุรกิจจึงขึ้นอยู่กับความมั่นคงทางการเงินมากกว่าความสัมพันธ์ส่วนบุคคล ทำให้กระบวนการล้มละลายสำหรับลูกหนี้ที่เป็นนิติบุคคลไม่ส่งผลกระทบรุนแรงเท่ากับลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาได้เพราะกระบวนการล้มละลายไม่ว่าจะทำให้ลูกหนี้ที่เป็นนิติบุคคลขาดความเชื่อถือทางการเงินมากเท่ากับการที่ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาที่สังคมทั่วไปไม่ยอมรับการตกเป็นบุคคลล้มละลายในส่วนของบุคคลธรรมดาทำให้ผลกระทบที่ตามมาส่งผลก่อให้เกิดระบบความสัมพันธ์ทางสังคมเกี่ยวกับการเข้าสู่สังคมของบุคคลล้มละลายไปไปได้ยากลำบาก

ดังนั้นการหามาตรการในการช่วยเหลือไม่ให้ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาต้องล้มละลายจึงมีความสำคัญมากเท่ากับลูกหนี้ที่เป็นนิติบุคคล ซึ่งผู้เขียนมีความเห็นควรที่จะนำหลักเกณฑ์ของการฟื้นฟูกิจการของนิติบุคคลที่มีการเพิ่มเติมเข้ามาในกฎหมายล้มละลายของประเทศไทยที่มีแนวคิดเป็นการรักษากิจการของลูกหนี้ที่เป็นนิติบุคคลก่อนจะถูกล้มละลายมาใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาหามาตรการช่วยเหลือและป้องกันลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาที่ประกอบกิจการโดยสุจริต และที่ประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับความรู้ความชำนาญเฉพาะตัว เช่น แพทย์ วิศวกร นักกฎหมาย และอื่นๆ อีกมากมาย รวมทั้งบุคคลที่อยู่ในหน่วยงานข้าราชการที่ได้รับเงินเดือนจากรัฐ เช่น ครู พนักงานปกครอง เจ้าพนักงานที่ดิน รวมทั้งลูกจ้างขององค์กรเอกชน ที่จะได้รับการช่วยเหลือจากมาตรการทางกฎหมายอย่างเพียงพอที่จะทำให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ที่มีอยู่ได้มากกว่าการบังคับชำระหนี้ในทันที³³ และยังเป็นประโยชน์สำหรับลูกหนี้ที่ยังคงประกอบอาชีพได้ต่อไปพร้อมทั้งยังรักษาทรัพย์สินที่จำเป็นในการดำรงชีวิต เช่น ที่อยู่อาศัย โดยกำหนดให้มาตรการล้มละลายเป็นกระบวนการส่วนท้ายที่ใช้สำหรับการลงโทษบุคคลธรรมดาที่ไม่อาจชำระหนี้ได้อย่างแท้จริงรวมทั้งบุคคลที่ประกอบธุรกิจโดยประมาทหรือกระทำไปโดยไม่สุจริตที่จะต้องให้บุคคลเหล่านั้นพ้นจากการประกอบธุรกิจในช่วงระยะเวลาหนึ่งซึ่งจะเป็นไปตามวัตถุประสงค์ดั้งเดิมของหลักกฎหมายล้มละลาย³⁴

³³วราภรณ์ อาษาพร, “แนวคิดทางกฎหมายในการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้: ศึกษาร่างพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่...) พ.ศ.” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539), หน้า 69.

³⁴Fletcher, I.F., *Law of Bankruptcy*, p. 1.